

Ajtókat nyitogatni

– élményalapú beszámoló egy meglepetés-impróra épülő tábori munka kapcsán –

Farkas Atilla

Ebben a cikkben egy három évvel ezelőtti tábori élmény elemzését teszem közzé. Visszajelzéseket kértem a résztvevőktől az élmény után közvetlenül és három évvel később is. Dőlt betűkkel idézek a visszajelzésekből. A táborban kis létszámú csoportban a Kárpáti Péter által fejlesztett meglepetés-impró technikájával kísérleteztünk középiskolásokkal, és mivel a fiatalok nagy lendülettel vetették bele magukat a munkába, a hét végi bemutatót is „impróra hagytuk”. Bár minden tábor maradandó élmény, stimuláló, felzaklató és inspiráló, ez az év különösen meghatározó volt.

A Csokonai diákszínjátszó tábor több, mint egy évtizede kerül megrendezésre Csurgón. A diákok létszáma 40-50 fő körül szokott lenni. Diákok érkeznek az ország több városából, színjátszó csoportokból és művészeti iskolákból, de akad olyan is, aki sosem színjátszózott előtte. Egy a közös: mindannyian középiskolások. A tábor szerkezete eléggé bejártatott mára: délelőtt közös tréningek, játékok; délutánonként pedig 4-5 csoportban egy előadás próbái zajlanak. A kiindulópont mindig egy Csokonai idézet, minden csoportnak ugyanaz. Ennek az idézetnek az ihletére készül el szombat estére a bemutató.¹

A meglepetés-impróról

„A szerző hozta az ötletet, a témát, a figurák és viszonyok körvonalait, a kezdő szituációt, azonban az elhangzó mondatok és a konkrét történetfordulatok már nem az ő agyában születtek, azokat a színészek adták hozzá – nem íróasztalnál, hanem a játék lendületében, utcán, ágyban, híd alatt, buszon vagy futás közben, és a véletlenül arra járók álmukban se gondolták, hogy ami ott folyik, az nem valóság, csak játék, improvizáció. Nem csoda, hogy a gyanútlan járókelők nem kezdtek gyanakodni, hiszen amit láttak, rendkívül hasonlított a valódi valósághoz: a stílusában és ritmusában szinte kimódoltan, rafináltan hipernaturalista volt.”²

A meglepetés-impró egy olyan hosszú-impró, amiben a játszó a megszokottnál hitelesebben tudnak részt venni, és a hétköznapi élet drámai helyzetei színházi minőségű drámává emelkedhetnek. Az alaphelyzetet és a helyzetbe foglalt fordulatot, meglepetést a játékvezető készíti elő. Ez olyan helyzetet kíván, amiben bőségesen marad tér a színész, a játszó kreativitásának. A játszó építi fel a karaktert, akit játszani fog saját képzeletéből, emlékeiből, értékrendjéből. A létrehozás során a valóságot képezzük le. Mindent a való élet ritmusához, működéséhez igazítunk, mégis a képzelet és a kreativitásunk segítség-gével egy párhuzamos valóságot alkotunk, egy alternatív életet. A játszó tehát nem játszik szerepet, a szó klasszikus értelmében véve, hanem belehelyezkedik egy olyan valóságba, ami megtörténhetne, egy olyan ember bőrébe bújik, amilyen ember ő maga lehetne. Az így kialakított „szerep” nagyon közel van a hétköznapi működéséhez, nagyon igaz módon, hitelesen vesz részt a helyzetben. Ebben a felszabadult játék-módban szembesül a helyzeten belül a meglepetéssel, amire a reakciója minden mesterkéeltség-

¹ Csokonai Vitéz Mihály: A tengeri háború (*részlet*) Végre minden felhők messze elenyésznek, / A kiderült egek már teljes fényt vésznek, / S megmutatja a nap a fellegek megett / Az égnek a földet s a földnek az eget.

² Kárpáti Péter és barátai: Színház az orrod hegyén. Selinunte Kiadó. 2018.

től, megjátszástól mentes lesz, hiszen valóban megtörténik vele az élmény, saját énjének eszköztárából reagál. Különösen erős és igaz színházi és emberi pillanatok teremthetők ennek a módszernek a segítségével.

A tábor előtt volt szerencsém egy ilyen technikával készülő folyamatban részt venni (Kerekasztal Színház *Kéksziget* című komplex színházi nevelési előadása), valamint több olyan eseményen részt vettem, ahol Kárpáti Péter a módszerről beszélt, annak működését bemutatta. Álljon itt néhány tanács, szabály, amit megfogalmaztam magamnak a folyamat megkezdése előtt.

A HELYZET

- A szituáció, melyet eljátszunk, helyzetbe kell hozzon minden szereplőt.
- Kevés szereplője kell legyen.
- Legalább egy szereplőt valamilyen meglepetés kell érjen: számára váratlan fordulat áll be, vagy váratlanul olyan információt szerez, amire kénytelen reagálni.

AZ ÉPÍTKEZÉS

- Minél hosszabb és részletesebb a felkészülés, az *építkezés*, annál tartalmasabb az impró.
- Az építkezés során a történetekre kell fókuszálni és amennyire lehet, kerülni kell az elemzést.
- Az építkezés során számtalan olyan információ keletkezik, ami nem szolgálja közvetlenül az imprót, de a játészónak óriási segítség ahhoz, hogyan cselekedjen a játszott szituációban.

A JÁTÉKMESTER ÉS A JÁTSZÓK

- Adott egy játékmester, aki finom eszközökkel, a lehető legkevesebb beavatkozással irányítja a karakterépítést.
- A játészó teljeskörű birtokosa a karakterének, a játékmesternek maradéktalanul tiszteletben kell tartania a játészó döntéseit.
- A játékmesternek maximálisan a fikcióban kell lennie. Az építkezés során interjút készít egy számára ismeretlen emberrel, ebből a pozícióból kérdez.
- A játékmesternek lehet tudása az adott szereplőről, ezt az információt a kérdéseibe belecsempészheti, de a játészó visszautasíthatja.
- Nem szabad „belülre instruálni”. A játékmesternek lehet ötlete arra, hogy *mit* tesz az adott szereplő, de azt nem határozhatja meg, hogy *miért*. Ezt csak a játészó tudja.

AZ IMPRÓ

- Az improban két dolog szigorúan tilos: verekedni és szexelni.
- Az improban minden az, ami.
- A helyzetből bármikor ki lehet sétálni és vissza is lehet térni, de a szerepet addig tartani kell, amíg az impro tart.
- Minden játészónak kell, hogy legyen egy *angyalkája (őrangyala)*, aki minden körülmények között követi őt. Így például egy háromszemélyes improhoz legalább hat ember kell, plusz a játékmester. Az őrangyal és a játészó között kizárólag színházi a kapcsolat: a játészó szerepel, az őrangyal néző. Ő biztosítja a szerep megtartását, egyfajta állandó

közönség. A játészó tudja, hogy ki az ő nézője, tisztában van vele, hogy nézik. Így vándorol a színház a szereplővel.

- Impro alatt a játékmester tehet javaslatokat a játészóknak SMS-ben, amit ők nem kötelesek elfogadni.
- Az impro tempója az élet tempójához igazodik. Nem kell siettetni az eseményeket, nem kell a konfliktus felé haladni, sem generálni azt. Csak létezni kell a helyzetben.
- Ami az improban történik, valóban megtörténik. A néző számára és a játészó számára is.

Az első helyzet

A tábor első napján világossá vált számomra, hogy olyan játészókból jött létre a csoportom, akiknek nem jelentenek kihívást a megszokott diákszínháztevékenységek. Elemző beszélgetésekben könnyen és fesztelenül, mégis mélyre menően nyilvánultak meg, rögtönzött jeleneteik szinte első körben magas színházi minőséget képviseltek, drámajátékokban pedig majdhogynem tájékozottabbak, mint a csoportvezetőjük. Azt éreztem, ez most egy lehetőség. Itt van ez a hét, ahol különösen tehetséges, okos, mélyen gondolkozó fiatalok kerültek egy társaságba, most érdemes lenne belevágni egy kísérleti munkába. Arra gondoltam, kipróbálom a meglepetés-imprót, és ha nem tetszik nekik, vagy nem működik jól, még mindig válthatunk irányt. A második próbaalkalomra tehát egy helyzettel érkeztem:

Andris és Milla gyerekkori barátok. Andris már jó ideje ismerkedik az interneten két lánnyal is, mindkettő nagyon tetszik neki. A két lány, két osztálytársa: Viola és Eszter. Andrisnak fogalma sincs róla, hogy velük beszélget. Előben sokat vannak együtt, de nincs köztük szikra. Milla megtudja, hogy a lányok írogatnak Andrisnak álneven. Az információ friss. Most fognak először találkozni így négyesben, mióta Milla tudja a lányok titkát.

Az építés során mindegyik lánytól megkérdeztem, hogy szerelmes-e Andrisba, de csak egyikük mondta, hogy igen. Én azt szerettem volna, ha mind azok, de nem fogadták el.

(...) amikor kiléptem a feladat közben a folyosóra, az őrangyalom lépteit hallottam magam mögött, és elég furcsa érzés volt. Olyan, mintha a legföltettebb titkaimat tudná meg, és a saját kis életembe „furakodna” be, csendben és persze minden „engedéllyel”. Játészásban úgy éreztem, mintha egy nagyon unalmas helyzetet hoztunk volna a többiek elé, hiszen csak voltunk. Aztán a játék végén mindenki elmondhatta a véleményét és sokkal másabb eredményt hallottam. A „másik” csoport [akik nézők, őrangyalok voltak] megállás nélkül öntötte magából a szavakat, hogy mennyire élvezték, és hogy ezek után mennyire várják a holnapot, hogy ők is ezt csinálhassák.

játészó, 2017

A helyzet nagyon szépen bontakozott ki. Közben néhány csocsómeccset is lejátszottak, és semmilyen nagy csapkodás, veszekedés, üvöltözés nem történt, mégis kívülről nézve tele volt élettel, feszültséggel, drámával.

A második helyzet

Már jó ideje foglalkoztatott, hogy mi történik, ha ebbe a hiperrealisztikus világba beemelünk tudományos-fantasztikus elemeket? Milyen lehet az, amikor a valóság hangján szólal meg egy nyilvánvalóan fiktív elem? Így aztán a kísérletet ezen az úton vittem tovább:

A jövőben járunk, egy lány hazaviszi bemutatni a szüleinek új szerelmét. A szerelme egy android. Az androidok minden szempontból ugyanolyanok, mint az emberek (esznek, alszanak, szeretnek, felnőnek, teherbe esnek stb.). Az egyik szülő súlyosan traumatizált valamilyen technológia által.

Ennyi volt meg előre. Minden mást ott helyben, „kváziszerep”³-ben találtunk ki. Azt is, hogy ki kit játszik majd, hogy melyik szülő traumatizált, hogy pontosan mi az a trauma és így tovább. Az építés során a játszó kitaláltak egy *pirulát*, amit a jövőben majdnem minden ember szed, pedig nem kötelező. A pirula a szélsőséges érzelmektől szabadít meg.⁴ Nem érzünk többé elviselhetetlen fájdalmat, de eufórikus örömet sem. Az élet könnyebb így, dolgozni is könnyebb. A csoportban a nemek aránya miatt a szülők egynemű pár: két anya. Végül az egész improzerről a piruláról szólt, nem is annyira a család befogadásáról.

Hát hihetetlen volt, még most is, ha rá gondolok, olyan izgalomba jövök, hogy eszméletlen. Átvenni egy másik személyiség gondolatait, érzéseit, mentalitását, látni azt, hogy hogyan néznek rá (aki én voltam akkor; vagyis rám) és hogyan viselkednek vele, úgy, hogy a bőrében voltam, hát ritka, hogy ezt kipróbálhattam.

játszó, 2020

Míg az első improzerről a finom személyközi rezdülésekről szólt, addig itt az egészet áthatotta ez a thriller-hangulatú tudományos-fantasztikus érzület. Hátborzongató volt egy ennyire valótlan helyzetet ilyen valóságosként magunk előtt látni. Az improzerről után eldöntöttük, hogy nem csinálunk előadást szombatira, hanem egy nyolcszemélyes improzerről készítünk elő a hátralévő időben, és a bemutató maga az improzerről lesz. Sokat tépelődtem ezen, hogy jó döntés-e, de a csoport akarata egybehangzó volt, én magam is hajlottam az ötletre. Megkérdeztem a táborvezetőt, aki támogatta a kísérletezőkedvet.

Didaxis

Megpróbálkoztam az előkészítő interjú direkt pedagógiai felhasználásával is. Azt kértem a játszóktól, hogy most egy olyan ember „bőrébe bújjanak”, akit egyáltalán nem értenek, az is lehet, hogy megvetik, utálják. Ezután azt kértem, üljenek le velünk szemben egy beszélgetésre. Mi kérdéseket tettünk fel, ő az elképzelt ember nevében válaszolt. A cél az lett volna, hogy a saját képzelete segítségével ő maga formálja háromdimenzióssá az általa kétdimenziós érzékelt embert, hogy belelásson a működésébe, hogy megértse, hogy bizonyos helyzetekben miért viselkedik úgy, ahogy. A gyakorlatot nem nevezném sikeresnek. Hiába vettük komolyan a megformált szerepeket, hiába közelítettünk ítélezésmentesen, nem láttam elmozdulást az attitűdökben.

Szóval, ami még mindig durván kihat a mai napig rám és a személyiségemre, amire eddig nem is gondoltam, hogy mennyire vagyok képes megérteni valakit. Nem az együttérzésről beszélek, hanem a kettő között félúton van ez a képesség. Megértem, mert rengeteg mindent

³ A „kváziszerep” egy izgalmas átmeneti állapot a hétköznapi valónk és a szerepbelépés között. Ahhoz hasonló, amit Dorothy Heathcote-nál „twilight role”-nak neveznek. Nem vagyunk teljes mértékben a szerepben, de már nem is vagyunk önmagunk. Egyfajta cinkos hazugságban találjuk magunkat, ahol mindannyian pontosan tudjuk, hogy játszunk, mégis nagyon komolyan vesszük a játékot.

⁴ A játszó által beemelt ötlet ismert irodalmi előzménye Lois Lowry *Az emlékek óra* című regényében szerepel. (A szerk.)

el tudok képzelni annak a valakinek a személyisége/cselekedetei mögé. Nem biztos, hogy elfogadom, hogy amit tesz, az rendben van, de MEGÉRTEM.

játszó, 2020

A szombat esti helyzet

(...) Nem tudtam, hogy ennyire lehet hinni valamiben, ami nincs... vagyis, mi megcsináltuk... szóval van... na jó, ebbe most nem folyok bele, mert belekavarodnék. Bátran merem kijelenteni, hogy nekem az egész szombatom ráment a figurám kidolgozására (...) Párszor még a gondolkodásom is átállt az övére. Ez amúgy elég félelmetes is volt, és ez akkor tudatosult bennem, mint egy óriási sokk, amikor már hivatalosan nem Zsófi bőrében voltam, mégis enyhén görnyedt testtartással sétáltam fel a lépcsőn. Na, akkor megijedtem, összevarodtam egy kicsit, és kellett pár másodperc, hogy ráeszméljek, hogy ki is vagyok én. Olyan volt, mintha valami furcsa levitálásban lettem volna a két énem között, és skizofrénnak éreztem magam. (...)

játszó, 2017

A közösen elképzelt jövőnkben vannak olyan rezervátumok, kolóniák, ahol senki sem szedi a pirulát. Itt békében élnek együtt androidok és emberek. Egy ilyen területen játszódik a mi történetünk. Nyolcan élnek egy társasházban, akik most mind együtt vacsoráznak. Ami most nagyléptékű változás: a kormány mostantól felszámolja ezeket a „pirulamentes” övezeteket és egyetemesen kötelezővé teszi a gyógyszert. Tudható, hogy a kormánynak hozzáférése van az androidokhoz, ha akarja, irányíthatja őket. A vacsorát szervező Zsófi hozott magával egy zacskó pirulát. Nem azt, amit kötelezővé akarnak tenni, hanem egy új fajtát. Ha ember veszi be, rá semmilyen hatással nincs, ha viszont android, akkor őt kikapcsolja.

Mielőtt elkezdtük, elmondtam a nézőknek, hogy egy kísérleti előadást láthatnak, ahol a szereplők elhagyhatják a teret, ebben az esetben lehet őket követni. A játzók felkészültek arra, hogy közelről figyelik őket, így, ha valaki kíváncsi, közel lehet menni hozzájuk. Ha SMS-t ír, elolvashatjuk, de hozzá nem érhetünk, nem szólíthatjuk meg.

Lassan bontakozott ki a dráma, de mindig sok ideig tart, mire úgy igazán beindul egy ilyen impro. Mivel a bemutató egy pinchelyiségben volt, ezért az impro is ebben a helyiségben játszódott. Nem tettünk úgy, mintha valakinek a nappalijában lennénk. Az egyik karakternek kontrollálhatatlan érzelmi kitörése volt: behentergett a pizzákba és kirohant. A nyolcszemélyes impro szétesett: a szereplők szétszéledtek az épületben és az udvaron. A nézők utánuk. Mindenkinek lett így őrangyala, több is. Volt sírás, rettegés, nevetés, üvöltés, még egy kis lökdösődés is kialakult. Nem igazán vált világossá a helyzet (hogy is válhatott volna?), de a viszonyok, a reakciók, az érzelmek nagyon is valóságosak voltak. Amikor mindenki visszatért a kiinduló helyszínre, leállítottam. Volt a játzók közül, aki csak ekkor kezdett el sírni. Végül mindannyian sírtak.

Kb. 40 perc volt az előadás. Kb. 35 percig nem létezett szellemi valójában Iregi Viola.⁵

játszó, 2017

⁵ Itt a játzó önmagát nevezi meg. A valódi neveket megváltoztattam. (F.A.)

(Talán) a legfontosabbat ezzel az improval tanultam meg, ami megítélésem szerint az önismeret. (...) Csak egy példa: az előadás végén (miután kb. 35-40 percet töltöttünk karakterben) nevetve káromkodtam, mert ezt eddig nem tehettem, ugyanis az általam formált Alice nem beszélt csúnyán. Utána még percekbe telt, míg újra visszavedlettem és tudatosan állítottam magam vissza a saját valómba, átöltözéssel, haj átkötéssel, és lassan visszatértem kitapasztalt gesztusaimhoz, szóhasználatomhoz. A folyamat közben egyszerre éreztem magam nagyon jól és rosszul.

játszó, 2017

A dilemma

A szombat esti improban volt egy rész, ahol az egyik szereplő elvette a másik sapkáját. Ő pedig vissza akarta szerezni. Semmi nem indokolta a ragaszkodást a sapkához, nem volt szerepe a karakterépítés során, a helyzethez sem volt köze. Egyszerű évődés volt a sapka elvétele, de a visszaszerzése mégis óriási tétet kapott. Megütötték egymást. A szabályok szerint ezen a ponton le kellett volna állítani a helyzetet, de nem hoztam meg ezt a döntést. Szerettem volna, ha a bennük tomboló érzelmek a helyzeten belül ki tudnak pörögni, és nem kell a sok feszültséget kihozni az imprón kívülré. Több ilyen eset nem történt.

Ebben az improban a karakteralkotás nagyon hasonló ahhoz, ahogyan a gének működnek. Az ember lemásolja önmagát, de a másolat nem tökéletes. A létrehozott karakter alapvetően én vagyok, csak egy-két módosítást hajtok végre. Ezek „alternatív életek”, ahogy egyszer Kárpáti Péter fogalmazott. Egy verziója magamnak. De a veszély abban rejlik, hogy a másolat védekezési mechanizmusai másképpen működnek, mint a sajátunk.

(...) az improvizáció során rengetegszer nem szerepben voltam, hanem civilként húztam fel magam.

Egy idő után el is felejtettem, hogy az egy játék, elhittem, hogy én az vagyok, akit játszom, és a partnereim azok, akiket játszanak, és a konfliktus is a valóságban történik.

Valahogy nagyon be tud szippantani. És mikor vége, nagyon nehéz visszatérni a „való világba” úgymond. (...) Furcsa, de nagyon az ember szívéhez tudnak nőni [a kitalált figurák]. Hiszen azért belőlünk is egy darab.

játszók, 2019

Szóval az ajtók. Rázarunk bizonyos ajtókat bizonyos kérdésekre és nem foglalkozunk velük. És ennek vannak végletei, nyilván vannak olyan problémák, amikre nem olyan nagy baj, ha rázárjuk az ajtót és vannak olyanok, amikre nem szabadna ajtót zárni. És ezeknek az ajtóknak a nyitogatása iszonyatosan veszélyes műfaj. A pedagógusnak feladata, hogy ezekkel az ajtókkal dolgozzon. Persze ez leginkább a pszichológus munkaköre, de a pedagógus sokszor kerül olyan helyzetbe, hogy észrevesz zárt ajtókat a fiatal emberben és szembesül a kérdéssel: mihez kezdjek most? Mutassak rá, hogy „nézd, ott egy zárt ajtó van”? Támogassam abban, hogy rátaláljon az ajtóra? Esetleg biztassam, hogy nézzen be mögé? Vagy én magam nyissam ki azt az ajtót? Ennek a sapkának nagy jelentősége van. Az én olvasatomban ez azt jelzi, hogy ebben az egész hetes kitárulkozásban mindegyikőnkben kinyíltak ajtók, amiket ők korábban nagy gonddal bezártak. A fiú, aki a sapka volt, azt kiabálta: „A nagyapámtól kaptam! A nagyapámtól kaptam!” Ami teljes egészében az ő képzeletének a terméke volt. A sapka egyszerű bolti baseball-sapka volt, tán még csak nem is az övé, hanem kölcsönkérte valakitől a táborban. A karakterépítés során a nagyapja nem került szóba, nem vált fontossá. De ebben a pillanatban ez a csukott ajtó

kicsapódott és manifesztté lett a sapkában. Hogy pontosan miről is szól ez a ragaszkodás, az már mélyen a pszichológia területére tévedő találgatás, úgyhogy inkább el se kezdem.

Megtudtam, hogy képes vagyok olyan fizikai és szellemi átszellemülésre, amitől szinte megijedek. Képes vagyok teljesen feladni magamat azért, hogy működjön egy színházi forma. Ezt felismerni félelmetes volt, és sokszor tudatosan nem eresztettem el a gyeplőt.

játszó, 2020

Annyi biztos, hogy ebben a munkában olyan ajtók is kinyílnak, amiket nem biztos, hogy ki akartunk nyitni, sőt olyanok is, amiknek a létezéséről sem tudtunk. Persze a hosszú építkezés során körültekintően védi magát az ember, bizonyos dolgokhoz nem enged hozzáférést, míg másokat nyugodtan reflektorfénybe helyez. Viszont nem tudunk eléggé óvatosak lenni. Sőt, egészen elrontja a játékot, ha valaki a totális biztonságra játszik. Így aztán egyensúlyozni kell, hogy még mi az a személyesség, amit beengedek a játékba, anélkül, hogy túlságosan kitarulkoznék vagy sérülnek. Saját tapasztalataim alapján játzóként sosem lehet elég pontosan felmérni, hogy jól állítottuk-e be az arányt. És ettől annyira aggályos fiatalokkal végezni ilyen munkát. Egy felnőtt embertől, egy színésztől már elvárható, hogy képes legyen kezelni az ajtóit, az érzelmeit, az önismerete is stabilabb, de középiskolás diákoktól nem biztos, hogy megalapozott elvárás.

Végső soron senki nem sérült, sőt az élmény úgy tűnik, hogy gyarapító hatással volt a résztvevőkre, de a sérülés mértékének lehetősége megdöbbentő. A játzókmester egy olyan biztonságos környezetet teremt, ahol felelősnek, partnernek és teljes mértékben elfogadottnak érzi magát a játzó, felszámol bizonyos védelmi vonalakat, ami jó színházilag is, emberileg is, viszont olyan helyekre nyit ajtót, ahova belépni óriási felelősség.

(...) Az intenzitására. Hogy minden erről szólt és megszűnt a tábor. És csak a csapat volt. Olyan volt, mintha mi egy kísérlet alanyai lennénk, és egy fontosabb dolgot vinnének véghez, mint a többiek. (...)

játszó, 2017

Tanulságaim

Felmerült bennem a kérdés, veszélyessé válhat-e az átélés valódisága, a túlságosan nagy bevonódás? Hiszen az előkészítő improvizációk alatt több órán keresztül ebben a szerepben voltak, és bár tudjuk, hogy játék, természetes módon keresi a játzó a drámai helyzeteket, amelyeket nagyfokú azonosulással él át. Azon gondolkodtam, hogyan lehet elérni, hogy ne mosódjon össze a játzó a figurával, ha ez egyáltalán lehetséges, és nem szükségszerű az ilyen játékhoz. Mennyire való ez diákoknak? Egyáltalán leszűkíthető egy órára az improvizáció? Besűríthetőek időben a drámai pillanatok? Közönség elé tegyük-e ezt a munkát, vagy maradjon zárt?

csoportvezető helyettes, 2017

Nem vagyok meggyőződve róla, hogy szabad középiskolásokkal ilyen módszerrel dolgozni. Annyi bizonyos, hogy nem lehetetlen. De az is, hogy nem veszélytelen. Mindazok a dolgok, amiket egy ilyen improban tesz a játzó, azt valóban megteszi. Az ő énjének a részévé válik, az ő saját érzései aktiválódnak. Amit egy ilyen helyzetben megtud önmagáról, az valódi tudás, nem védi úgy a szerep, mint más drámás munka során. Ha az olvasó mégis rászánja magát, hogy ilyen technikát használjon diákokkal, leírom azt a néhány tanulságot, amire rájöttem a munka során.

- Minden, a cikk elején leírt „szabály” fontos és működőképes.
- Ezt a fajta imprót tényleg csak kevés szereplővel szabad csinálni. 2, 3 legfeljebb 4 fő.
- Nem szabad túlbonyolítani a helyzetet. Bőven elég egyetlen – nem bombasztikus – fordulat, meglepetés.
- Fontos, hogy jól ismerjük azokat, akikkel játszunk. Így talán elkerülhetjük, hogy olyasmibe nyúljunk bele, amibe nem szeretnénk.
- Az impro utáni reflexió semmilyen körülmények között sem hagyható el.
- Az őrangyalok feltétlenül szükséges részei az imprónak.
- Ez az impro a valóságközeli helyzetekkel működik igazán jól. Abszurd, szurreális, utópisztikus helyzetet nem érdemes ezzel a technikával improzni.
- Maga az impro nem való előadásnak.
- Tilos a színházi hatás erősítésére használni ezt a módszert.
- Tilos a színészi beleélés növelésére használni ezt a módszert.

Két évvel később ugyanebben a táborban megint elővettem ezt a módszert tanulságostul, mindenestül. Két kislétszámú imprót játszottunk a hét elején, de ezeket felvettük, szöveggönyvvé, jelenetté formáltuk őket. Az így létrehozott szöveget megtanulták és eljátszották. Egy másik csoporttal, úgy, hogy engem sem tüzelt az újdonság varázsa, egészen más munka jött létre. Biztonságosabb, nyugodtabb, csendesebb. A hatás nem volt olyan katartikus, mint első alkalommal, például senki nem zokogott egyik impro alatt vagy után sem. A visszajelzéseik alapján viszont még így is mély nyomot hagyott bennük az élmény.

Segített feloldani, úgy érzem, most kicsit hamarabb tudok megnyitni idegen kezében is.

Sokkal jobban kezelem a spontán kialakult helyzeteket.

Az imprónak köszönhetően sok mindent megtudtam magamról, olyan személyiségjegyeimről és oldalaimról, amiknek a létezése addig nem tudatosult bennem. Bátrabb lettem, erősebb lett az önképem, könnyebben vállalom fel magam.

Mivel én drámatagozatra járok, így sokat találkozok az improvizációval. Ha visszagondolok erre a fajta impróra, mindig eszembe jut, mennyivel könnyebb, ha végiggondolod, ki is vagy az adott pillanatban, milyen karakter. Sokat segít a továbbiakban mind nekem, mind a közönségnek az értelmezésben.

játszók, 2019

Azt gondolom, hogy főként **tréningként érdemes ezzel a technikával dolgozni**, és nem előadás készítésére alkalmazni. Mihelyst produkciókényszer van, a csoportvezető – teljesen érthető módon – megnyirbálja a játzó szabadságát, kezébe veszi a jelenet irányítását, a drámai hatás kedvéért elkezd „belülre instruálni” és az egésznek a lényege veszik el. Ha mégis egy előadás létrehozásához kívánjuk alkalmazni, akkor világosan el kell választani az alkotásnak ezt a periódusát. **Amikor improzunk, akkor annak saját szabályai vannak, az egy külön szakasza a folyamatnak.** És ha az improból szöveggönyv készül, akkor az megint egy másik szakasz. Az már klasszikus színházi próba. Szövegértelmezéssel, instrukciókkal, szövegváltoztatásokkal.